

MÁRK, 1, 38. : Menjünk el a közel
való városokba, hogy ott is pré-
dikáljak, mert azért jöttem.

MÁTÉ 16, 16. : Te vagy a Krisz-
tus, az élő Istennek fija.

Az emberiség Idvezítőjét szemlélem. Urunkat, a Jézus Krisztust nézem. Hol van a szó, mely kifejezze, a mely visszaadja a legistenibb alakot, mely valaha a világon létezett, a legfenségesebb képet, melyet e földön ember mutatott?! Hol van a szó, hol vannak a szavak? Ez igéző arcz, e beszédes ajk, e csodálatosan bűvölő szemek, ez egyszerre szelid és lángoló tekintet, mely kék ég és tüzet ontó nap, hol van a szó, mely kifejezze e vonzó és hatalmas jelenséget. E fénylő igék, ez isteni igazságok, e tiszta érzelem, e sugárzó gondolatok, e szellemi és erkölcsi

nagyság, e bámulatosan öszszhangzatos élet, hol van a szó és van-e, mely méltón vissza-
tükrözze az Istenség mélységein épült szellemi
képet?!! Látásán a szivek felgyúladnak, látása
minden szívet megragad, minden kebelben
rokonszenvet fakaszt, szebben énekelnek a
madarak és a mezőn a fehér liliomok tap-
solnak... Beszédén fölbuzdulás, beszédén a
lelkek lángot fognak, szokatlan világosság
támad. Mikor elhangzik ajkáról: „Az Úrnak
lelke van én rajtam“ s benne és rajta, lényé-
ben megtestesülve fénylik az ige, mint láva-
folyam ömölve ömlik és terjed a világosság
a megnyílt lelkekbe. Mikor belőle a jóltevés
más erői származnak ki és hatnak, a fájdal-
om csodamódon enyhül, könnyek felszárad-
nak, a szenvedés boldogsággá dicsőül. Soha
ily szólást, ily beszédeket, a milyenek ajkáról
folytak, nem hallottak; ily dolgokat, ilyen
cselekedeteket, milyenek lettek, soha nem
láttak. És a kik látják és hallják, felidézöd-

nek előttük a régi nagy próféták, megjelennek
dicsőségben, fényben, látományban magas
hegyen ő vele együtt fényes, fejez ruhában,
de a legfényesebben és legiejezebben, a leg-
magasb, legnagyobb fényben ő, a Mester.
És az elragadtatásban az egyik tanítvány így
kiált fel: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten-
nek fija!“

Az emberiség idvezítőjét szemlélem és
csodálatom e fényben: „Te vagy a Krisztus,
az élő Istennek fija!“

Krisztus az élő Istennek fija! De nézzük
közelebbről, nézzük és lássuk, mi az, a mi
által Jézus, „Krisztus, az élő Istennek fija“.

I.

Mindenek előtt szellemi fény.

Ah, hiába volna minden külső szépség, ha
nem volna meg a benső forrás, a honnan a fény

meritse táplálékát. Pazar szépségek vonúlnak el és érintetlenül hagynak, mert olyanok, mint a fehérle márványból szépen kifaragott alak, melybe a művész alkotó keze égi tüzet nem lopott le. Hiába a külsőleg feltűnő jelenség, legyen az bár legkiválóbb abból, a mi nagyszerű, remek, a mit létre hozhat a formákban pompázó Kelet, ha nincs elrejtve a bensőben, a miből az áram megindul és láng szakad ki a szemben. A Jézus alakja fényesen fénylő és azon az igézet a szellemi fenség, a szellemi erő, a Jézus alakja mindenekelőtt a szellemi igazságtól fénylő... A mi ő benne van, a mi ő rajta tükröződik, az egy magasb, dicsőbb világ, a mi ő rajta tükröződik, az a maga teljességében maga a magasb, dicsőbb világ, e határtalan, végnélküli, e mérhetetlen birodalom, a Szellem, Isten világa; a mi e fényen átvillan, úgy soha nem látottan, egy magasztos kép, maga a teljes magasztos kép, a láthatatlan Isten képe, a Mennyei Atya

dicsőséges ábrázatja, örök fénye... A mit e sugarak szórnak: hit, ihlet, szent imádat, s útjai a léleknek a Lélekhez, isteni igazságok, a szellemvilág igazságai azok. E melegségek, melyek a déli nap hevével tüznek: bizalom, megindulás, odaszentelés, szeretet, s épp úgy útjai a léleknek a Lélekhez, való tények, a benső világ nagyszerű megnyilatkozásai. E terjedtségek, a meddig e fény-sugarak érnek, átölelve Istent, világot és embert, addig nem ismert hatalma a szellemi erőnek. Ah az örök művész nemcsak égi tüzet adott belé, hanem beléadta az ég, a menny egész tüzét, s hozzá fel a tenger mélységét! E szellemi fenség, e fény ragyogó, ragyogóbb, mint a királyok aranykoronái... Jézus alakja fényesen fénylő és mindenek előtt a benső tüztől s a szellemi igazságoktól fénylő!...

És hódító, hódítóbb, mint diadalmas had-

vezérek. Nézzétek, mint gyűlnek, seregelnék a népek. A szellemi fegyver erős, mint felfegyverzett sergek. Nagy Sándor országokat hódított meg, Caesar birodalma a világ-részekben messze kiterjedt; de a Jézus birodalma e lángeszű hadvezérekénél mennyivel nagyobb lett. Nézzétek, mint hódít a lelkek felett; a hová a sugár fényéből esik, mily izzó tűz gerjed, mint világosodnak ott és rokonúlnak a szellemek; mint hódít meg igéivel egyszerű lelkeket és a gondolat magaslatain járó népet; Plato köztársasága az ő szellemi főnségének mint hódol meg és a többiek; mint vonz magához mindeneket!

És hogy az ő igéje ma is a legtisztább szellemiség; hogy az Istennek „lélekben és igazságban” imádása ma is az egyedül igaz istentisztelet; hogy a szellemi dolgokban az igazságok ma is ő tőle vétetnek és fognak vétetni, a meddig az emberi lélek lélek lesz;

hogy az ihlet szárnyain titeket is emelkedni segít; hogy az ő fénye ma is világosság, világosság nektek, világossága a világnak: csodálattal szemlélem, és az én csodálatom, elragadtatásom: „Te vagy a Krisztus, az élő Istennek fia!”

II.

És a mi által a Jézus Krisztus, az ő erkölcsi fensége.

A szellemiségnek állandóságot az erkölcsi fenség ad. Nagy eszmék, magasztos gondolatok bevilágíthatják a földtekét, de fényük az időtávolokon át imbolygóvá válnék, ha nem volnának ama színnel átszinezve, az erkölcsivel átszőve. A Jézus alakja erkölcsi fenségtől is fénylő. A mi ő rajta meglátszik, a kilövelő fény, az eszmék fénye mellett tündöklök, azzal együtt tündöklök, az a fen-

séges derű, mely a szellemi világ erkölcsi vonalán száll föl. A mi ő rajta tündöklék, az a magasabb erkölcsiség, az maga a legmagasb erkölcsiség. A mi ő rajta tündöklék, soha nem sejtett valóságban benne megjelenik, az erkölcsi eszmény, a szentség. A mit e tiszta derűn olvashattok, nemcsak ékes beszéd, nemcsak hasonlíthatlan gyönyörű példázatok, gyöngyei a legremekebb hasonlatoknak, hanem egy nagyszerű élet... Ez ostroma a csábító kísértéseknek, e diadalmas legyőzése a földi hatalom utáni vágyak, világi dicsőségnek; e királyi uralom önmaga felett, ez engedelmesség az isteni szózatnak, az Isten szent akaratának: a legmagasabb erkölcsiség megvalósítása ez. A jóltevésnek e nemes cselekedetei, e szüntelenül áldozó munka felebarátai, embertársai javára; az igazságosságnak ez egyaránt gyakorlása a világ szegényeivel és gazdagjaival szemben; e felülmúlhatatlan szeretet, e jóságos részvét, könyörület: a legesz-

ményibb erkölcs öszszhangzó megtestesülése. És e törekvés és elszántság és elhivatás indítani másokat a követésre; az erkölcsi elveknek, a való erkölcsnek e hullámvetése a képmutató társadalomban; az erkölcsi erőnek e szikla-szilárdsága a visszshullámszás haragos árjában; a kereszt tragikumán zivatarok közt aláhanyatló és a feltámadás dicsőségén újra feljövő nap: ez e nagyszerű élet!

A Jézus alakja erkölcsi igazságoktól, az erkölcsi élet derűjétől is fénylő, fénylőbb, mint minden dicsfény, melyet ember fölé vonhat világtörténelmi cselekedet, nagy tény.

És magasztos, magasztosabb, mint minden más nagyság. Ah a végzetes vég, ah e bizonyágtétel a kereszten, oly magaslat, a melyhez foghatót az erkölcsi harcban a világtörténelemben találni nem fogtok. Ez élet túllépi a rendes emberi színvonalat. A kiből a menny nyilatkozott meg, az erkölcsi esz-

ményt is az égig emelte. Nézzétek a végpillanat imáján mint válik történelemmé, való ténynyé, mit az ékes beszéd hirdetett: „Atyám! bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekesznek. Atyám! a te kezedbe ajánlom lelkemet!” Nem egy eszmének, nem egy iránynak, az emberben kinyilatkoztatott örök isteninek magasztos tragoediája a kereszt. És a kinszenvedés éneke, az isteni szomorújátéka az egyik százév után a másikon hangzik és hat le a keblek mélyéig. Nézzétek, művészek, írók, a százévek legnagyobb szellemei, mily megihletődve állnak e magasztos alak előtt és mint örökitik újra és újra annyi árnyalatba az isteni élet jeleneteit, mint hozzák egymás után rendre az ő elismerésüket lábai elé a nagy Mesternek! . . .

És hogy ő ma is a legnagyobb erkölcsi eszmény; és hogy a legtudósabb férfiak, kik elveit és életét tanulmányozzák, nagysága

előtt meghajolnak; hogy míg más nagyságokat az idő emészt, s hajdan híres városok romjain repkény földi be a nevet, mely egykor hatalmat jelentett, ő ma is élő eszmény, élő hatalmasság; hogy az emberiség életének ő ma is legnagyobb tényezője, és fog lenni, a meddig csak az emberiségnek erkölcsi élete lesz; és hogy ő ti néktek is eszmény, kövendő példa: az én csodálatom, elragadtatásom: „Te vagy a Krisztus, az élő Istennek fia!”

III.

És végül a mi által a Jézus Krisztus, az ő idvezítésének fensége.

A szellemi igazság és erkölcsi élet a forrása az idvezítésnek. A szellemi igazság és erkölcsi élet, ez és nem más a nagy titka Isten gyermekei idvességének. Ebben és ez

által születik az emberi lelkekben amaz istenes élet, mely feltétele a jelen és örökkévaló üdvnek. És Jézuson ott az idvezítés fensége. A kiből a szellemi igazság és erkölcsiség mind a tökéletességig jelenlevő, annál csakis hasonló, megfelelő lehet az idvezítés is. A Jézus idvezítése fenséges. A mi ő rajta meglátszik, a mi körülte tündöklöklik, az ama fény is, mely az ő hatásából származik.

A mi körülte tündöklöklik, amaz új hit és új élet, a mely ő tőle eredt. A mi körülötte tündöklöklik, az a csodás hit és magasabb lelki élet, a milyent nem láttak addig a népek. Ah ez idvezítés: e szabadítás, e megszentelés, e vigasztalás!... E szabadítás! Bűnös nőknek e könnyhullatása a prédának megnyitott Éden felett; tékozlók magábaszállása elpazarolt vagyon felett; gazdagok rejtett siralma vétectől sötétlő kincseik mellett, e zokogás az elvesztett ártatlanságon, elkövetett igaztalanságon, bűnbánat a bűnön... e megtérés, ez isteni

hatás: a lelkek újraszülése, a lelkiezőnek, az elesettnek fölemelése: mily szabadítás ez!... S e megszentelés! Megtért bűnösöknek Istennel járása; ingatag lépteknek az erény útjára szilárdítása; földi vagyon, gazdagságnak az Istenországában való szolgálata; az igazság ellenségeiből, üldözőkből lett hősöknek ez ihlettsége, elszánt bátorsága a keresztény igazságokban, igazságokra; ez odaszentelés a keresztény társadalmi üdvözítő elv, a szeretet áldásos, fölszabadító, mindenekkel jóltevő munkáira... ez átöntése az isteni erőnek a lelkekbe: mily megszentelés ez!... És e vigasztalás! Szegénység és szerencsétlenség közt a szívnek ez el nem csüggedése; erény és becsületnek hűséges megőrzése; a jóért folytatott küzdelemben hiábavaló törekvések után is e biztos remény a jó elébb vagy utóbb, de kétségtelenül eljövő győzelmébe; a világ igazságtalanságai közt az igazban való ez ingathatatlan hit, érte egészen az

önfeláldozásig; meg nem érdemelt szenvedésben, fájdalomban, sorscsapások kemény sújtolásaiban e türelem, e nemes érzet, egészen a szenvedés sugározásáig, a felmagasztosult fájdalom boldogságérzetéig; e földön a legnagyobb bánat közepett, szeretteink elvesztése felett e tekintet az égre, e bizó remény fel a halhatatlan, az örök életig: mily vigasztalás ez, mely az embert a lelkiekben megtartja, felragadja az örökkévalókra, fel az örökkévalóságba!... A Jézus idvezítése fenséges. A Jézus alakja fenséges idvezítéstől fénylő, a legfenségesebbtől, mely világszabadítót kísérhet.

És felséges, királyi, a legfelségesebb, legkirályibb, mely megjelenhet. Ah ez idvezítés, e szabadítás oly élethatás, melyhez hasonlót hiába kerestek. Ez idvezítés, e szabadítás felülhalad minden mást. Nem egy alkalmi képzet, nem egy különleges eszköz vagy

gondolat által való és nem egy helyhez kötött boldogítás ez, hanem az emberi lélek boldogítása mindenütt, minden helyen a világon, a legfelségesebb, legkirályibb uralom, lelki uralom. Ez idvezítés átragyog az évszázakon. Minden népből, minden nemzetből, nézzétek, hogyan születnek újra a lelkek és követik szerencséiben és követik kísértés, megpróbáltatás közt azt az utat, melyet az ő példája mutat; hogyan érzik azt a jótékony, üdvezítő hatást, mely tőle, belőle ő rájuk szállt. Nézzétek, mint jönnek fel egymásután e tanúbizonyosságfellegek: az istenitől áthatott emelkek. A mi felgyülemlik, ha nézitek, millió és millió lélek... Nincs, nincs alak, mely után oly fénytenger húzódnék az évszázakon át, mint ő utána, ki e millióknak példányképp, vezérül állt!

És hogy ő ma is az emberiség vezére, az ő példája ma is az idvességnek útja, hogy míg a boldogításnak annyi módját kísértik,

nála az emberi szívet boldogítani, megnyugtatni, a kor nyomorúságait enyhíteni, a lelki harcokat, a társadalmi üdvös küzdelmeket diadalra vezetni senki inkább nem tudja; hogy míg más vallási nagyságok halványulnak, az ő befolyása mind növekszik a világra; hogy ő ma is Idvezítő és ti néktek is az, hogy ti is valljátok: „Nem adatott az emberek között az ég alatt más név, a mely által kellene megtartatnunk“, az én csodálatom, elragadtatásom: „Krisztus, Krisztus, az élő Istennek fia!“

Krisztus, az élő Istennek fia! a te ruhád most is fejér és orczád mint a nap. Sugaraid most is tűznek, mert a benső igazságok tiszta sugarai azok. Életed most is leginkább hat, mert a legistenesebb élet az. Idvezítésed a legfenségesebb, mert leginkább boldogítja az emberi szívet . . . Krisztus, az élő Istennek fia, te vagy az örökkön örökké! . . . Ámen.

KERESZTÉNY ESZME